

Inner Dynamics

Parashat Korach

Get yourselves up from all around the dwelling places of Korah, Dathan, and Abiram."

25 So Moses stood up and went to Dathan and Abiram, * and the elders of Israel followed him. 26 He spoke to the assembly, saying, "Turn away now from near the tents of these wicked men, and do not touch anything of theirs, lest you perish because of all their sins." 27 So they got themselves up from near the dwelling of Korah, Dathan, and Abiram, from all around. Dathan and Abiram went out erect at the entrance of their tents, with their wives, children, and infants.

28 Moses said, "Through this shall you know * that HASHEM sent me to perform all these acts, that it was not from my heart. 29 If these die like the death of all men, and the destiny of all men is visited upon them, then it is not HASHEM Who has sent me. 30 But if HASHEM will create a phenomenon, and the earth opens its mouth and swallows them and all that is theirs, and they will descend alive to the pit — then you shall know that these men have provoked HASHEM!"

31 When he finished speaking all these words, the ground that was under them split open. 32 The earth opened its mouth and swallowed them and their households, and all the people who were with Korah, and the entire wealth. 33 They and all that was theirs descended alive to the pit; the earth covered them over and they were lost from among the congregation. 34 All Israel that was around

2

Devarim

to perish until this day; 5 and what He did for you in the wilderness, until you came to this place; 6 and what He did to Dathan and Abiram the sons of Eliab, son of Reuben, when the earth opened its mouth wide and swallowed them, and their households, and their tents, and all the fortunes at their feet, in the midst of all Israel. 7 Rather it is your own eyes that see all the great work of HASHEM, which He did.

3

Tehillim - 17

14 And they craved a lust in the wilderness, and tested God in the desert. * 15 And He gave them their request, but dispatched emaciation to their soul. 16 They were jealous of Moses in the camp, of Aaron, HASHEM's holy one. * 17 The earth opened and swallowed Dathan, and covered over the company of Abiram. 18 And a fire burned amid their company, a flame set the wicked ablaze. 19 They

4

Turkski on Chumath

Some have raised the question, "How was it possible for Korach to rebel against Moses and defy his Divine commission? God said to Moses at Sinai, 'Behold! I come to you in the thickness of the cloud, so that the people will hear as I speak to you, and they will also believe in you forever' (Exodus 19:9). How could God's promise to Moses be negated?"

6 על פי הדברים הללו, נוכל להבין מדוע ייחס הכתוב את מחלוקת קרח לדתן ואבירם דוקא ולא לקרח בעצמו - שעל אף שקרח הצית את המחלוקת, אך דתן ואבירם היו בעלי המחלוקת, שהתנגדו למשה ואהרון התנגדות עצמית. שבניגוד לקרח שחלק בגלל ניעה אישית, דתן ואבירם היו בעלי מחלוקת באמת.

6

ומסיף האור החיים: "זה לך האות, כי האיש משה לא היה משתדל לרצות אלא לחם דכתיב וישלח משה לקרא לדתן וגוי, וכתיב (ב, יג) וילך משה אל דתן וגוי, שהרגיש שבחם הדבר תלוי, מעתה נפשות כל המתים תלויים בבי הרשעים ההם, ויש בזה לימוד זכות על קרח ועל הר"ן איש. וכן תמצא שאמר הכתוב בפרשת עקב (דברים יא, ו) ואשר עשה לדתן ולאבירם בני אליאב בן ראובן אשר פצתה הארץ את פיה ותבלעם, שאינו מונה המאורע אלא לדתן ואבירם."

8

ב. ראשיתם של דתן ואבירם מפורשת בתורה בדברי הכתוב: "ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעך" (שמות ב, יג). והביא רש"י את דברי חז"ל "שני אנשים עברים, דתן ואבירם, הם שהותירו מן המן וכתב: "ויאמר מי שמך לאיש שר ושפט עלינו הלהרגני אתה אמר כאשר הרגת את המצרי ויירא משה ויאמר אכן נודע הדבר" (שם פסוק ז). ופרש"י: "ויירא משה, כפשוטו. ומדרשו, דאג לו על שראה בישראל רשעים דלטורין אמו מעתה שמא אינם ראויין להגאל. אכן נודע הדבר, כמשמעו. ומדרשו, נדע ל הדבר שהייתי תמה עליו מה חטאו ישראל מכל עי אומות להיות נרדים בעבודו פרך אבל רואה אני שהם ראויים לכך."

5 ע"פ רמב"ם ורמב"ם

וביותר מבואר בדברי רש"י ואור החיים (וכי, ט), שדונו ואבירם הם שסובבו את כל המחלוקת, ויתכן שאפילו החטיאו את קורח, וז"ל רש"י: "אשר הצו, את ישראל על משה. הצו, השיאו את ישראל לריב על משה, לשון הפעילוי. ובאור החיים ביאר: "ונראה כי לא בא הכתוב כאן אלא לומר שהן הנה היו סיבה לכל מעשה קרח, כי יחפוץ ה' לפרסם הרשעים שהם סיבה לרשע הנעשה, והוא אומרו הוא דתן וגוי אשר הצו וגוי פירוש את אחרים על ה' ומשה עבדו, וכן פרש"י, הא למדת שהם המחטיאים העדה הנועדת, ואפשר שגם את קרח הם החטיאוהו. והגם שאמר הכתוב ויקח קרח שנראה שמעצמו עשה, אפשר שהיה למה שקדם לו מהם, ולעולם הם הצו אותו.

7

ומעתה נפלא מלהבין מעשה זה של אנשים גדולים וחשובים אלו, "קריא העדה", שהיו מיוצאי מצרים, ראו את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים ובקריעת ים סוף על ידי משה נביאו, וזכו להתגלות השייית במעמד הר סיני כאשר דבר ה' עם משה פנים אל פנים - היאך מלאם לבם לשובב את המחלוקת הנוראה על משה רבנו אדון הנביאים."

ועיי ברש"י עה"פ (שמות ד, יט) "ויאמר ה' אל משה במדין לך שב מצרים כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך", שהביא דברי חז"ל: "כל האנשים, מי הם דתן ואבירם, חיים היו אלא שירדו מנכסיהם והעני חשוב כמת".

ועוד נאמר: "ויפגעו את משה ואת אהרן נציבים לקראתם בצאתם מאת פרעה, ויאמרו אלהם ירא ה' עליכם וישפט אשר הבאשתם את ריחנו בעיני פרעה ובעיני עבדיו לתת חרב בידם להרגנו, וישב משה אל ה' ויאמר אדניי למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתיני (שמות ה, כ-כב). ופרש"י: "ויפגעו אנשים מישראל את משה ואת אהרן וגו', ורבותינו דרשו כל נציים ונציבים דתן ואבירם היו, שטאמר בהם יצאו נציבים".

13

Rashi explains that everything was created in potential on the first day. Each creation was then given its own specific place on the day decreed. For example, the luminaries were created upon the advent of the first utterance, "בראשית." However, they only became manifest in the world on the fourth day.

Before Creation, everything was a unified oneness. With the advent of the world and Creation, with the advent of time, the world was divided into ordered parts: day one, day two, etc. Time necessarily shattered unity. Past, present, future — time is the division into sections and subsections. Now, in a world of minutes and hours, division reigns supreme. Divisiveness and schism are thus inextricably bound to the essence of the world. One aspect of the ultimate Oneness of the Almighty is described as למעלה מן הזמן — God transcends time; He must transcend time. Time is a creation, God the Creator.

14

This world then, is inherently divided into factions, sections, and parts. The seeds with which this world is sown are the essence of strife; schism is the fabric of the universe. The opposite of this is unity or שלום — "peace" which, at root, is the other side of the same coin. No wonder then that one of God's Names is שלום. The more unified an entity, the more harmonious its existence, the closer it is to the spiritual world, to God's infinite Oneness.

It is our lofty task to assemble the pieces, to unify the factions, to live within time's finite subsections yet raise ourselves and our deeds to the level of timeless harmony. It is this which brings the entire world close to the ultimate Oneness of God.

16

[So now] do this: Korach and all his group — take for yourselves firepans.⁵⁷

רש"י — מה ראה לומר להם כך? אמר להם: בדרך הגויים יש נימוסים הרבה וכו' ומרים הרבה ואין כלם מתקבצים בבית אחד. אנו אין לנו אלא ה' אחד, ותורה אחת, ומזבח אחד, וכהן גדול אחד. ואתם ר"נ איש מבקשים כהנה גדולה?⁵⁸

"What was Moshe's rationale in saying this to them?" Rashi asks. In other words, why was this specific test performed to determine whether or not Korach was correct in his claim to High Priesthood? He answers: Moshe told them that among the ways of the other nations there are many rites and numerous clergymen, who do not all gather together in one place of worship. In contrast, we have but one God, one Ark, one Torah, one altar, and one Kohen Gadol. Yet in this instance 250 men are seeking this office!

Korach and his congregation failed to understand that unity is the fulcrum upon which rests all of man's Divine service. It is all the numerous commandments and laws together which form one perfect, coherent system. Every component is vital — to achieve a perfect whole, not as an end in itself.

מכל האמור למדים אנו מה היתה תכונתם של דתן ואבירם - "נציים וניציבים". תמיד ובכל מקום היו ניציבים הראשונים להתערב בענייני זולתם, וניציים לבקר ולחטט, לתבוע ולחעיר. ותכונה זו מלבד המידה הרעה שבה לעצמה, עוד משלבת בתוכה עזות וחוצפה ומוכנות לריב ולקטטה, תכונות אשר מדרדרות את האדם לפי פחתי.

11 Shabbat Shur - R. Miller

Dissension is a feature of this earthly world. This world, by its very nature, is a place of division and dissension, and it is for this reason that friction is so prevalent. This is demonstrated at the very beginning of time, where the devastation caused by argument is manifest in the feud between Kayin and Hevel. This primordial conflict is an expression of the divisive nature of this world.⁵⁴

12

We are exhorted to "love peace" and "pursue peace." "Loving peace" refers to the prevention of argument. "Pursuing peace" involves exerting oneself and pursuing after peace once one has become embroiled in argument. For when one becomes involved in a feud, it automatically distances one from his fellow. When one is distant from something, it is necessary to actively run after it to obtain the desired goal.

The ability to restore peace is so characteristic of קדושה, holiness, that שלום, peace, is one of God's Names. Since קדושה lies in the spiritual realm, outside the constraints of time, peacemaking must be undertaken with instant pursuit as befits this spiritual endeavour.

Just as we are exhorted not to allow matzah, מצה, to leaven, so our Sages warn against allowing our mitzvot, מצוות, to become affected by the passage of time. A mitzvah is essentially a sublime and Godly thing; it should therefore not be tethered to this lowly, time-bound world, but should be performed in the smallest amount of time possible. Therefore we pursue peace in a quick action that transcends time. It is this concept of underlying spiritual unity that lies at the root of the idea of שלום.

15

This is highlighted by the Maharal as he describes Aharon's unique role.

There was only one High Priest, and it was his task to connect and unite the people until they were one unified nation. It is thus fitting that Aharon was one who pursued peace, and mediated between dissenting parties: his task was to join the people together. A corollary of this was his subsequent drawing the people near to the Almighty through the sacrificial services.

The seemingly irrelevant phrase in our mishnah, "Be of the disciples of Aharon," is elucidated as we consider the implications of being a student of the premier peacemaker.

We also understand the severity of dispute and its inevitable place in the world. Dissension was the vital ingredient in the recipe of creation; it is the essence of the physical world. As such, it diametrically opposes our spiritual calling to unify every part of the world and our lives. By its very nature, this world is one of disparate parts and everything contained therein is pulled apart from all directions, splintered into tantalising shards. When this divisive root entwines itself around one's heart, a person's children and all their descendants will inevitably be affected. Being part of this world, they will have to endure the physicality that has already begun to sprout.

19 The condition of our society can leave us feeling that something essential in life is disintegrating. A well-known poet described our generation as living in a time in which "things fall apart, the center does not hold." For if the center of the world is to hold, we must first have a strong hold on our own centers.

17

The foundation of our spiritual struggle is to stand against the dissension which lies at the foundation of the world. Thus we can understand why ואהבת לרעך כמוך, loving one's fellow as oneself, is a קלל גדול, a "cardinal rule" of the Torah that includes all of one's spiritual work.

The Maharal continues most beautifully.

And similarly, we see that Aharon performed the sacrificial service on behalf of Yisrael, to bring good to them through the sacrifices, and good will only be brought about to a person through someone who loves him and is seeking his benefit. And therefore Aharon may certainly be called a lover of Yisrael. More than this, how could he bring people together and unite them into one nation if he himself were not bound to them to the point of loving them all?

18 Korach wanted to be a High Priest, yet he failed to understand the implications of this role. He was correct in one respect however: we must all become High Priests, it being our sacred task to connect with our fellow man, seeking only his good. It is thus that we will unite numerous disparate individuals into a whole — called "nation." It is thus that we will take "nation" and go on to unify all the physical features of the world by bringing them to their spiritual goal. It is thus that we will together take a flying leap into utopia, into a world of peace that lies above the dimension of time.

23 "ועל ידי משה היו עם אחד לגמרי. כמו שאדם, אף שאבריו וחלקיו הם רבים, והם מתחברים כמו שהוא הגוף, לא נקרא שם אדם אחד עליו רק על ידי הנפש, שהוא צורה לאדם, כי הצורה היא אחת. ודברים אלו הם דברים ברורים מאוד למי שיבין דברי חכמה. ולכך היו ישראל על ידי משה לעם אחד. כי על ידי אהרן נקשרו ולא היה פירוד ביניהם, ומשה היה מלך להם (זבחים קב ע"א).

25 הנה, בתחילת ספר שמות, מספרת התורה על דתן ואבירים שהלשינו על משה רבינו - שנבחר לגאול את ישראל ממצרים - ומחמת אותה הלשנה היה משה רבינו צריך לברוח למדן. המהר"ל בספר גבורות ה' (פרק י"ט) מאריך לבאר כי השתלשלות הדברים לא היתה בכדי - וטמונה בזה כוונה פנימית עמוקה.³²

26 ונראה כבאר את וטון הדבר על פי דברי המהר"ל בספר הנצח הנייל, כי הגאולה ממצרים התאפשרה רק מכוח בחינת השלום, שכלל ישראל הצטרפו יחד ליחידה אחת, ונהיו עם אחד לגמרי.³³ וממילא, מובן מאד הטעם שדתן ואבירים התאמצו לעכב את הגאולה - כיון שהם ייצגו את ענין המחלוקת, שהיא הפך בחינת הגאולה.

28 למדנו במאמר זה, כי עיקר מחלוקת קרח נקרא על שמות דתן ואבירים, משום שהם ייצגו את ענין המחלוקת בישראל, ומאז ומתמיד הם התנגדו למשה ואהרן - אשר על דם כלל ישראל הצטרפו יחד בשלום. ולכן הם גם גרמו לבריחת משה למדן ועיכוב הגאולה - כיון שהגאולה באה על ידי השלום דוקא.

דבר זה הוא כמובן, לימוד לדורות - שגדול השלום שעל ידו באה הגאולה. וכן כותב המהר"ל (נצח ישראל נ"ג): "ולעתיד תהיה הגאולה גם כן על ידי שנים; האחד הוא המלך המשיח, שהוא יהיה מאחד ישראל, והוא כמו צורה שעל ידו נעשה אחד, כמו שהיה משה, וכך יהיה מדינת המלך המשיח. והשני אליהו, שלא יהיה ענינו רק לחבר ולקשר ולסדר את ישראל הכל בחבור אחד."³⁴

בדומה לדברים הנייל כותב הגרי"א חבר במקום אחר (ספר יד מצרים - הקדמת פותח י"ד): "לעתיד לבוא לפני בא יום ה' הגדול והנורא, ישלח את אליהו, והשיב לב אבות על בנים" וכו', לעשות שלום בעולם, שעייזו יתרבה השלום בכל הנבראים כמיש. וז"ש משה רעה"ש "ויהי בישורון מלך", אימתי "בהתאסף ראשי עם" וגוי, והם לעת תחזור כסא המלוכה לבית דוד, ואז יהיו "יחד שבטי ישראל", כמיש הנורא יתברך ליחזקאל "ילקח לך עץ אחד וכתוב עליו וגוי, והיו לאחדים בידיך", ואז יהיה נשלם צורת אדם שבמרכבה שהוא ר"ת אדם דוד משיח, שהתחלת התיקון היה עייז דוד והיה נמר עייז מלך המשיח..."³⁴

20

שורש הדבר התבאר על ידי המהר"ל, וז"ל (ספר גבורות השם, פרק י"ט):

"וכאשר תבין דברי חכמים תדע כי דתן ואבירים הם מתנגדים תמיד למשה ואהרן. כי כאשר זכו ישראל לשני אנשים נבדלים מכלל ישראל במעלה והם משה ואהרן, גם זה לעומת זה כי הרע הוא לעומת הטוב תמיד, לכך היה מישראל ב' אנשים רשעים נבדלים לרע מתנגדים תמיד אל משה ואל תורתו. ולפיכך היו תמיד אלו השנים מתנגדים להם בעצמם, ובמדרש תהלים (פ' ק"ו) בקשו ישראל במדבר למנות דתן במקומו של משה ואבירים במקומו של אהרן שטאמר יתנה ראש ונשובה מצרימה, ומה גרם לעכבם יתפתח ארץ ותבלע דתן ותכס על עדת אבירים ע"כ. הרי שאלו שניהם הם מתנגדים למשה רבינו ע"ה, כמו שהיו שני שלמי היצירה שלא היו כמותם, כך נמצא שנים כנגדם הרע לעומת הטוב, וכאשר רצה הקדוש ברוך הוא שיהיה משה בורח היה בורח על ידי מתנגדים אלו...".

21

יסוד הדבר מבואר בדברי המהר"ל (נצח ישראל פרק נ"ג):

"כבר בארנו בחבור גבורות ה', כי לא היה דבר אחד בגאולה ראשונה במקרה, רק הכל בעצם ובכוונה. ולכן מה שתמצא בגאולה ראשונה שהיו הגואלים שנים, שהם משה ואהרן, אל תאמר כי היה זה במקרה. וכאשר יצאו ישראל ממצרים, אז היו ישראל לעם, כמו שבארנו והארכנו בזה בחבור גבורות ה'. וכל עם מצד שהם עם, יש להם חבור אחד. וראוים שיהיו מתאחדים ומתקשרים חלקי העם זה בזה, עד שלא יהיו נפרדים וכאשר הם מתאחדים ומתקשרים החלקים, עדיין בשביל זה אינם נקראים עם אחד, רק שדבר זה גורם שאינם מחולקים, שאם היו מחולקים אינם ראוים כלל להיותם עם אחד."

22

"וכנגד זה היה אהרן, שהיה אוהב שלום ורודף שלום בין איש לחבירו (אבות פ"א מ"ב), עד שהיו ישראל מקושרים מחוברים, בלתי מחולקים זה מזה.

24

הרי מבואר הדבר, כי על ידי משה ואהרן היו ישראל באחדות שלימה וגמורה. ואומנם לדבר זה גופא התנגדו דתן ואבירים - שהיו הפך משה ואהרן בזה שהם פעלו מחלוקת ופירוד בישראל, כמאמר הכתוב (שמות ב' י"ג) "ויצא ציוס השני והנה שני אנשים עברים נצים", וכותב רש"י (שם) "שני אנשים עברים - דתן ואבירים". הרי שמיד בפעם הראשונה שדתן ואבירים מוזכרים בכתוב, הרי הם מתוארים ר"אושיהו נצים" - בעלי קטטה, ריב ומצה.³¹

27

יסוד הדבר מבואר בחז"ל, וז"ל (תנדב"א פי"ח): "לא תלך רכיל: ארבע מדות יש בו באותו מקרא, שתי מדות של צדיקים ושתי מדות של רשעים, שתי מדות של צדיקים כיצד צא ולמד ממשא ואהרן שנתכוונו ועשו שלום בין ישראל לאביהם שבשמים בין אדם לחבירו בין איש לאשתו מתוך דיניהם נקבע להם שם טוב ולבניהם ולבני בנייהם עד סוף כל הדורות, שטאמר 'הוא משה ואהרן'. שתי מדות של רשעים כיצד צא ולמד מדתן ואבירים הרשעים שנתכוונו ועשו מחלוקת בין ישראל לאביהם שבשמים בין אדם לחבירו בין איש לאשתו מתוך דרכיהם נקבע שם רע לבניהם ולבני בנייהם עד סוף כל הדורות שטאמר הוא דתן ואבירים."³¹

למדנו איפוא, כי דתן ואבירים התנגדו למשה ואהרן בפרט במעלת השלום.

29

כעין זה כותב הגרי"א חבר (ספר שיח יצחק חלק א - דרוש לסיום הש"ס): "הלא ראש שורש הגורם שפלות וירידת מצבם של ישראל וכל הרע המגיע להם באורך גלותינו, היה שורש לזה על שהפרו ברית אחים, וגם על הוצאת דיבה שהוציא יוסף על אחיו. וכבר כתבתי בזה ענין ארוך ונפלא, היאך כ"ז גרם גלותינו וצרת נפשינו. משאין כן בנימין שלא היה במכירתו של יוסף, ולכן זכה להיות בהמ"ק נבנה בחלקו, שעיקר קיומו על שלום ויחוד עם קדוש, כמיש "כי מי כעמד ישראל גוי אחד בארץ".

הרי התבאר, שכשם שזכינו לגאולה הראשונה בזכות השלום והאחדות ששררה בישראל, כמו כן נזכה לגאולה האחרונה בזכות אחדות ישראל, שיחיו יחד בשלום, במהרה בימינו, וכלשון הכתוב (ירמיה ג' י"ח): "בְּיָמֵינוּ הִתְקַמָּה לְכֹחַ בֵּית יְהוָה עַל בֵּית יִשְׂרָאֵל וְיָבֹאוּ יַחְדָּו מֵאֶרֶץ צָפוֹן עַל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר הִתְחַלְתִּי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם!"

33 To Live Among Friends - R. Castle

Rav Eliyahu Lopian z"l used to recount the following story that took place in the Chafetz Chaim's yeshiva in Radin:

Once, a talmid of the yeshiva was caught committing a serious sin, and the Menabel, Rav Hirsch Levison, who was the Chafetz Chaim's son-in-law, told the Chafetz Chaim about it. The Chafetz

Chaim said to allow him to remain in the yeshiva and that he will eventually be a rav in Yisrael.¹

Two weeks later, a woman, who owned an inn where several talmidim of the yeshiva were lodging, complained to the Chafetz Chaim that one of the students had spoken to her impudently.

After verifying the story, the Chafetz Chaim told his son-in-law to remove the student from the yeshiva immediately.

Rav Hirsch was puzzled, and asked why he had decided to keep the other talmid who had committed a serious sin, and to send away this talmid for a lesser sin. The Chafetz Chaim replied that if a person sins he can always repent. In the case of the brazenfaced, Chazal said that they go straight to Gehinnom. This means, you can be sure they will not repent. (This talmid eventually strayed from the path of Torah.)

ונפלא להתבונן שכנגד שורש פורה ראש ולענה זה, לא הועילו ראיית נסי ציאת מצרים וקריעת ים סוף ואף לא התגלות השי"ת במעמד הר סיני. כי כאשר בשורש המידות מקנת מידת "נצים וניצבים", אזי גם "אנשים גדולים וחשובים" ו"קראי העדה" נשארים ברשעים מתחילתם ועד סופם.

32 Turzski on Chumash

The Steipler Gaon answered that we must understand the nature of the Divine promise. It is an axiom of Judaism that a person has moral free will and that God does not control or interfere with a person's freedom of choice. This means that a person is free to believe or not to believe in Moses, and God did not impose this belief on anyone.

God's promise to Moses was that Israel's belief in Moses will never be undermined by philosophical speculation. Applying intellectual reasoning will never diminish a Jew's belief in Moses, as long as one has a mind and intellect that have

not been distorted and corrupted by violation of Torah and mitzvos. However, if a person deviates from the mitzvos, this may affect his thinking so that he may become skeptical about God and Moses.

Observance of Torah applies to middos (character traits) as well as to practices. Envy, rage and vanity are as much a violation of Torah as eating forbidden foods. On a purely intellectual and philosophical level, Korach would not have doubted Moses. But because he was vain and envious, his distorted thinking led him to erroneous conclusions.

Similarly, one who associates with non-believers may fall under their influence. Here, too, it is not clear thinking that leads him to skepticism, but the desire to conform to his environment.

We take great pride in our reasoning abilities. We should realize how sensitive these are and how easily they can be influenced by noxious factors, leading us to false conclusions. We should protect our cherished rational thinking from being adversely affected.

We witness here a more severe approach to dealing with faulty character than to dealing with what is more commonly perceived as sinful behavior. This is uncommon in everyday life, where we tend to exclude matters of character from assessments of religiosity.

For example, if someone has virtually every bad character trait listed in Sefer Orchos Tzaddikim, and is dishonest in business, but is Shomer Shabbos and kashrus and goes to shul every day, he is considered religious. However, if someone is of fine character, honest in business, Shomer Shabbos, but is lax in Kashrus or shul attendance he is considered less religious.

38 ספר חיים - נתיבות יצירה

והדרך להנהגה זו היא על ידי שישתדל לפתח בנפשו את מידת הצניעות המיוסדת בענוה, אצילות ואדיבות, ישרות ונועם הליכות - אשר הם עומק הנפש ושלמותה. ומידת הצניעות בנפש האדם היא המשכן לנשמה שבה מבין האדם ומשיג את האלוקות שבבריאה וממשש בכל היקום את יד ה' והנהגתו. כי כשם שנצרך כשרון להשגת החכמה, כך נדרשים תכונות האצילות הרגישות והעדינות בנפש האדם.

ולכן האדם ה"צנוע" מתברך בנפש עדינה וזכה ללא כל סיג או פגם, וכמפורש בדברי רמב"ן בביאורו לדברי הכתוב (שמות כד, יא) "ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו" [פי הרמב"ן נמצא במדבר יא, יז] וז"ל: "הנשארים והפרושים מהם שנאצלים אל עצמן מכלל המון העם". והיינו שהצדיקים והפרושים שבכלל ישראל נקראו "אצילים" לפי שהם "נאצלים אל עצמן", כלומר מפרישים את עצמם בענותותם וצניעותם להיות בתוך עצמם ומסתירים את פנימיותם הטהורה?

מתי שוב העיזו פניהם לקום נגד משה להמריד נגדו את העם? היה זה במחלוקת קרה ועדתו. שם היו הם ראשי המדברים, כנאמר (במדבר ט"ז, י"ב) וישלח משה לקרא לדתן ולאבירם בני אליאב ויאמרו לא נעלה. מה קרה כאן, מה הביאם לכך לצאת נגד משה ואהרן בעזות פנים. אין זאת אלא ששוב נתעשרו וקבלו בטחון לקום ולעמוד נגד משה ואהרן ללא מורא ופחד. הא כיצד?

36 קארט

ההיפך מהצניעות היא החוצפה והזדון, זה שאין לו בושה כלפי שמים ולא בושה מבני אדם כמ"ש (משלי י"א, ב') בא זדון ויבא קלון ואת צנועים חכמה. ובאבן עזרא (שם), "בבא איש זדון יבוא קלון - שילקה לבני אדם, ואת צנועים חכמה - שיסכלו הקלון ולא יענוהו, וצנועים הם המתביישים מעשות זדון כמו והצנע לכת".
וכן מצינו (תנחומא תצא ח') שנאמר הכתוב (משלי י"א, ב') בא זדון ויבוא קלון על עמלק שהוא מדת החוצפה, כמ"ש בילקוט שמעוני (רמז חתקנ"ט) עה"כ (משלי כ"א, כ"ט) העז איש רשע בפניו - זה עמלק, דכתיב (שמות י"ז, ח') ויבא עמלק מלמד שבא בגילוי פנים.

ויש להוסיף בביאור הדברים על פי דברי חז"ל שהביא רש"י עה"פ (כד, ב) "וישא בלעם את עינו וירא את ישראל שוכן לשבטיו ותהי עליו רוח אלקים" - "שוכן לשבטיו, ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינן מעורבין, ראה שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה שלא יציץ לתוך אהל חבירו". ועוד פרש"י: "ותהי עליו רוח אלקים, עלה בלבו שלא יקללם". ומבואר שאפילו עינו הורעה של בלעם, כשראתה את עם ישראל שוכן לשבטיו, כל שבט שוכן לעצמו, ואף היחידים דאגו שפתחיהם לא יהיו מכוונים זה כנגד זה, חלה עליו רוח אלקים ועלה בלבו שלא לקללם.

יסוד הדבר, כפי שביארנו במקום אחר² שהצניעות היא מידה ממידות "עצם" האדם ומתכונות טוהר נפשו. והטעם לכך, כי יסוד הנפש ושורשה - ממידת הענוה. דהנה על הכתוב (בראשית יב, יא) "הנה נא ידעתי כי יפת מראה וגו'", פירש רש"י "עד עכשו לא הכיר בה מתוך צניעות שבשניהם", והוסיף הרמב"ן על דבריו: "והמרש קבלה בענוה שבחס". וכוונתו לומר, שמקור

Walking humbly before G-d can also be understood as walk-
* ing privately before Him. To fulfill the command, then, is to
guide our behavior solely according to the recognition that our
every act is in the presence of G-d. Thus whether we are in our
inner sanctum or in a crowd of people is irrelevant, for there is
ultimately only one Judge of our actions, and His is the only
approval we seek.

This attitude radically distinguishes us from the prevailing
society for whose members the approval of others is the only
source of validation. We live today in what might be termed a
public relations society. If an event is not recorded in the media,
it is as if it did not occur at all. Many celebrities employ public-
ity agents whose sole task is to ensure that their client's name
appears as frequently as possible in newspapers and maga-
zines so that others will know that he or she is still important.

46

Though all of *Klal Yisrael* heard Hashem speak at Sinai,
Moshe Rabbeinu received the details of the Torah in the course
of forty days alone on the mountain with only Hashem as his
teacher. Jewish ritual also captures the fact that the essential
confrontation in every Jew's life is between him and G-d alone.
Thus when the Temple stands, the epiphany of the holiest day
of the year, Yom Kippur, is the Kohen Gadol's entrance into the
Holy of Holies. At that moment, "no man may be in the Tent of
Assembly from when he comes to atone in the Holy Place until
he leaves" (VaYikra 16:17).

436

הזו - כבר איבדה את ערכה הפנימי, כיון שאני כבר מערב חיצוניות
לתוכה. דבר כזה כבר אינו שייך לטהרת עולם הבא - זה כבר לא עולם
רוחני טהור, זה הענין של "עין לא ראתה אלוקים זולתך" פנימיות שעני
זר לא ראה, פנימיות שמישהו אחר זולת הקבי"ה לא ראה. זה הפירוש
"אלוקים זולתך, פנימיות שמתגלית רק כלפי השם יתברך - כי פנימיות
גמורה אינה נראית לעין כלל.

45

1. יבזה מבוארת הגמ' במסכת מגילה (יג): "בשכר צניעות שהיתה בה ברחל
זכתה ויצא ממנה שאול" ומאי צניעות היתה בה? שמטרה את הסימנים
לאחותה, וצ"ל מה ענין זה לצניעות? אלא שרחל הצניעה את עצמה - את
הנגיעות ואת הרצונות שלה ובטלה כליל את כל שאיפותיה, אך ורק למען
יתקיים רצון ד' בלבד - חו עבודת ד' בפנימיות.

47

2. אשתו הצדקת של מורי ורבי הרב דסלר וצ"ל היתה בת גדולים, אשה גדולה
בצדקות וביראת-שמים לא החסירה תפילה אחת משלושת התפילות מירי
יום ביומו. אבל, אף אחד לא ראה אותה מעולם להתפלל, היא התפללה, אבל
ידעה להצניע את עבודת-ד' שלה. אנתנו רואים ב"ה שהיום צריכים לדבר על
הענינים האלה, שבנות מתפללות לפעמים במקומות פומביים, בצורה כזו
שהדברים בולטים. אכן גם את ה"יראת שמים" צריך להצניע. רואים לפעמים
כשכלה הולכת לחופה - שבודאי זה עבודה יום קודש, יום של תשובה ותפילה
- אבל לא כל אחד צריך לראות את זה. הציבור לא צריך לראות איך שהכלה
מתפללת, אפשר כשהיא מתפללת מתחת לחופה באופן שכולם רואים אותה, זה
כבר פוגם במושג של הצניעות, ככל שהיראת שמים יותר גדולה היא צריכה
להיות יותר פנימית, יותר צנועה ולא גלויה לעיני כל.

48

אדם צריך להשתדל בכל לבו לעשות כל מעשיו על צד פנימיות
של הדברים, ולעבוד ע"פ הכלל מה נדרש להשגת רוחניות, ולבחון את
כל מעשיו ע"פ אמת המידה היחידה איך יהיו מעשיו לרצון לפני ה'
בלבד, ובאותה מידה צריך להתנהג בקיום כל המצוות, ובמיוחד בלימוד
התורה, שעליה נאמר שחכמה היא פנימית ונסתרת וכך צריך להיות כל
ההתעסקות בה.

וכך על האדם להתנהג בכל אורחותיו שהרי זה עיקר גדול מאוד.
כמו שכתוב "ומה ה' דורש ממך והצנע לכת עם אלוך".

וזה שאמר כאן גם כן "ואת צנועים חכמה", דהיינו מי שכל מעשיו בצניעות
ובנסתר, ונמשך אחריו החכמה שהיא צנועה ונסתרת, אבל מי שכל מעשיו
בכלתי צניעות זה הוא גשמי ואין ראוי אליו החכמה, שכמו שיש אל החכמה
מעלה עליונה נסתרת, כך יש אל החומרי מדרגה שפלה נגדית, כמו שביארנו
דבר זה בכמה מקומות עכ"ל.

41

מבואר במהר"ל שצניעות פירושו להיות פנימי, לעשות את כל
המעשים רק על צד הרוחניות, מבלי לערב כל הרגשה אישית וגשמית.
חסר צניעות פירושה הנהגה חומרית ומגושמת עשה על צד שאיפה
אישית חיצונית. התורה הק' היא צנועה ונסתרת, פירוש שהיא
פנימית-רוחנית. ורק מי שעובד בפנימיותו, דהיינו שמשקיע כל כוחותיו
על הפנימיות שלו הוא יכול להשתייך לחכמה. וזה הטעם שצריך להקפיד
שלימוד התורה עצמה יהיה בהצנע, וכן בכל המעשים לעשותם בצניעות
כי מי שאינו צנוע באופן כללי (בכל התנהגותו) אינו יכול להתקשר
לחכמה.

42

הסביר מו"ר וצ"ל: לעולם הבא זוכה אדם רק ע"י פנימיות אמיתית,
כל דבר היוצא לחוץ ואפילו רק חושבים אודותיו איך נראה כלפי חוץ
- כבר אינו שייך לטהרת עולם הבא. וזה ענין "עין לא ראתה א' זולתך"
- פנימיות שענין זר לא ראה, זולת הקב"ה, כי פנימיות גמורה איננה
נראית לעין כלל, וזהו בחינת "יין המשומר בענבו מששת ימי בראשית"
עכ"ל.

43a

לעולם הבא זוכה האדם רק ע"י פנימיות אמיתית. מה זה עולם
הבא? זה עולם רוחני, רוחניות היא פנימיות, פנימיות אמיתית בלי שום
חיצוניות, כל דבר היוצא לחוץ ואפילו רק חושבים אודותיו, איך הוא
נראה כלפי חוץ? אם אני עושה משהו ואני חושב או שואל את עצמי:
איך ומה האחרים יגידו על זה? מה הם יחשבו על מה שאני עושה?
אם כן, אני כבר חושב על הרושם החיצוני של הדבר, ואס"כ, המצוה

44

א"כ אנחנו מבינים ששורש הצניעות זה פנימיות, אדם שהוא שוקד
לפתח את הפנימיות שלו, סולד מלהתבלט ולהראות את הדברים החוצה,
מכיון שהוא חושש וירא שאם זה יראה החוצה תתערב בוה איזו
חיצוניות. וא"כ כבר ערבתי כאן קורט של חיצוניות אזי כבר אין זו
פנימיות. וזה מה שהגמרא אומרת "הצנע לכת עם אלוך" אפילו
ב"הכנסת כלה", גם דברים שעושים בפומבי צריך עד כמה שאפשר
להשתדל שהדברים האלו לא יאכזרו מהערך הפנימי, וזאת ע"י שאנחנו
מצניעים את הדברים עד כמה שאפשר בפנים. זה פירוש הפסוק: "הצנע
לכת עם א'" - שצריך ללכת רק עם ד' יתברך, בכל מעשה עלי לשאול
את עצמי: איך מעשי מוצאים חן בעיני ד' יתברך? אבל חסו-שלום לא
לחשוב מה יאמרו הבריות על הדברים האלה.

46

ולפי זה נוכל להסביר גם את ענין הצניעות שבאכילת לחם הפנים
- "הצנועין מושכין את ידיהם" - כי הם השואפים אל הפנימיות
מתחשבים עם תוכן הדברים, הביאור: יש מצות אכילת לחם הפנים וזה
צריך להיות בכבוד, הרי אוכלים לחם קודש, וכאשר הבחינו שאם הם
יקחו מלחם הפנים לא יהיה שעור אכילה מספיק לאחרים, ומכיון שאצלם
היה העיקר שהמצוה תיעשה, שרצון ד' יקיים ולא ראו צורך שדוקא
הם עצמם מחויבים באופן אישי לקיים את המצוה, גם אם השני מקיים
המצוה הרי נעשה רצונו ית', ואין נפקא מינה מי המקיים את המצוה.
ולכן הכהנים הצנועים לא רצו להבליט את עצמם, ואפילו בשביל לזכות
בדבר כה גדול כלחם הפנים.

י"ש מושג של "נבל ברשות התורה" - אפשר לעשות את הכל על צד ההיתר, ובכל זאת להיות "נבל ברשות התורה", דהיינו, לעשות הכל בצורה כזו שאינה הולמת את הרוח ואת הפנימיות. האדם צריך תמיד לשאול את עצמו: האם הדברים האלה, לא רק שהם מותרים אלא האם הם גם הולמים את השאיפה הזו ליראת שמים פנימית וטהורה? וכן כל התבלטות לא רק בלבוש, כגון בשמחות: פאר בשמחות, והתבלטות בשמחות, גם זה ודאי בא מן החיצוניות. אם אדם יש לו שמחה במשפחה, אם זו חתונה, אם זה אירוסין או כל שמחה אחרת, אם השמחה הזו היא שמחה פנימית טהורה ואמיתית אז אינו זקוק להפגין את השמחה ע"י כל מיני אמצעים חיצוניים, ע"י בזבז ושפע, אדם שגישתו להסחף עם הזרם המקובל ברחוב, ותולה דעתו ומעשיו ב"מה יאמרו הבריות" אצלו הכל נמדד בערכים של חיצוניות, כודאי הוא מחפש לעשות רושם על אחרים. אבל אדם שהוא פנימי, שהשמחה שלו היא ג"כ שמחה לבכית, שמחה פנימית איננו זקוק כלל לסממנים האלו של הפגנת החיצוניות, ואדרבא! ככל שהוא מצניע את פעולותיו ואת שמחתו הוא בטוח יותר ויותר שהם ערכים פנימיים, שהשמחה שלו היא שמחה של לב, שהיראת שמים שלו יראת שמים של לב - בעל ערכים פנימיים טהורים.

ומכאן נלמד לאידך גיסא, כמה מופרך בעל מידת "נצים וניצבים" שדרכו "להסתכל לפתח חברו", להציץ ולחטט במה שאינו נוגע לו, להעיר ולבקר את מעשי הזולת כאשר אין זה מוטל עליו שבכך מופקע הוא לחלוטין מקנייני הצניעות, ומנותק מאצילות הנפש וטהרתה. וכנגד זה, לא מועילה אפילו ראיית נסים ונפלאות, וכדחזוין שנשאר ברשעת מתחילתם ועד סופם.

ומעתה מובן מאליו כי ממידת הנפש העדינה שלא להתערב בענייני השני, לא להיות מעורב במה שלא שייך לו ואינו נוגע אליו, וכמובן, שלא יהיה פתחו מכוון ומשקיף כנגד פתח חברו להציץ בתחמו של האחר. ועד כדי כך מופלאה מידת שלמות צניעות הנפש, שביכולתה לעורר התפעלות אפילו אצל בעל נפש רחבה ועין רעה כבלעם הרשע המתבונן בפתחיהם של בני ישראל שאינם מכוונים זה כנגד זה, ורואה בכך את כל הטוב ויופי שבאהלי יעקב, ומיד - "ותהי עליו רוח אלקים, עלה בלבו שלא יקללם".

(Someone came to the Ahavas Yisroel, the previous Vizhnitzer Rebbe. He didn't have *parnasah*, so the Rebbe gave him a *brochah* that with Hashem's help he would have. A year later he came back and had claims on the Rebbe: He still had nothing, and not only that, but someone else had opened up opposite him and was making all the money. The Rebbe asked him how he knew this. The man replied that he saw everyone going into the other shop and not his. The Rebbe replied, "That's the problem: you're looking after two businesses. I told you to watch your business and appreciate what you have, but instead you're looking at everyone else." That's the lesson of Korach. We should have *siyata diShmaya* to feel *deveikus* to Hashem and appreciate what we have and thank Hashem for the kindness He bestows on us, and then we should be deserving of its continuation.

ד. פוק חזי כמה נורא עוון זה של התערבות בענייני הזולת וחדירה לתוך תחמו, מדברי הרמב"ן (בראשית יט, ח) במש"כ בביאורו לפרשת פילגש בגבעה (שופטים פרק יט). וכתב בתוך דבריו, שחטאם של ישראל היה במה שהתערבו בענייניהם של שבט בנימין, כי על שבט בנימין היה לדון בענייניו בעצמו, וז"ל: "ולפי דעתי שזה ענשם של ישראל להנגף בתחילה, מפני שלא היתה המלחמה נעשית מן הדין, והגדר עצמו על שבט בנימין היה מוטל לעשותו ולא עליהם, שמצוה על השבט לדון את שבטו".

וגילה לנו הרמב"ן דבר נורא הנלמד מפרשת פילגש בגבעה, שאין להתערב בעניינים השייכים לזולת במה שעליו לדון בהם, אפילו לא כאשר חושבים שעבור "לשם שמים" יש מקום וצורך להתערבות. ומבחיל על הרעיון, שחטא זה גרם לפורענות שמתו אלפים רבים מישראל בשל כך.

פתח אהליהם ונשיהם ובניהם וטפם, פירש"י בקומה זקופה לחרף ולגדף, אי אפשר להבין שיצאו נצבים בזדון לחרף ולגדף, שלא נוכל לצייר שיש במציאות רשע ערץ כזה, שיהיה בכחו לעמוד על רגליו לשמור את דברי משה הגוזר ואומר כשליט העולם: "בזאת תדעו כי ה' שלחני וכי' ואם בריאה יכרא ה' ופצתה האדמה את פיה" ולא יפחד ולא יחוש לנפשו כלל, בעת שידע בנסיון ממה שראו בעיניו יותר משתי שנים, שכל מה שאמר משה לא נפל מדבריו צרור ארצה. כי הוא השליט על העליונים והתחתונים באין כל מפריע נגדו, ואיך השתתפו

במעמד נורא זה, גם נשיהם ובניהם וטפם והיה להם הכח לשמוע דברים נוראים אלו יוצאים מפורש מפה קדוש שכל דיבור שלו אש לוהט הוא. ולעמוד נצבים לראות מה יעשה בהם בעוד רגע שירדו חיים שאולה, שכפי הנהוג בדרך הטבע, היה להם לצעוק ולבקש רחמים מבעליהן ואביהן, או לברוח אל עדת ישראל המתרחקים מאהליהם, או אל משה שהוא אב רחמן, בככי ותחנונים כי יחמול עליהם, ואיך לא זזו ממקומם כאלו אין כל דבר עומד להתרחש עמהם. אלא ברוד הדבר, שהנצבים לא היו חטא אלא הוא העתש, לעמוד נצבים כנציב מלח בלא כל אפשרות וכח לזוז ממקומם, והיו מוכרחים לשמוע דברי משה, דבר מלך שלטון עד שירדו חיים שאולה, לצעוק עד היום משאל תחתית: "משה אמת ותורתו אמת ואנחנו בראים" (כ"ב ער).

האדם יש תביעה צמדת הדין, שטולס המחשבה ששאר דיון מחייב שהמחשבה של האדם יהי בשלימות, שהרלון והחשוקה של האדם יהי לקיים הכל כרלון הבורא יתצ' בלי שום חסרון ופגם, והרלון של האדם לריך להיות צמדריגה למעלה ממלצו במעשה, כי בטולס המעשה יש מניעות שאינם ציד האדם להתנצר עליהם, אבל על הרלון והחשוקה של האדם אין שום מניעות, כי אין לך דבר העומד בפני הרלון, שפירושו הוא שאין לך דבר המעכב לוונחיו של האדם, ולכן בטולס המחשבה הכל צמדת הדין, ורק בטולס המעשה שיהפ עמו מדת הרחמים.

ובגם דתן ואבירם שאמרו עליהם חז"ל (מגילה יא), שהם רשעים מתחלתן עד סופן, אין להבין את רשעוּתם כרשעת הרשעים הגרועים, פורקי עול וחסרי אמונה. שהרי מפורש בסנהדרין (קט. ב) למידי יש להם חלק לעוה"ב, שעליהם נאמר המקרא בתהלים "תעיתי כשה אוכר בקש עבדך כי מצותיך לא שכחתי", פירש"י שקיימו כל מצותיך, כדכתיב: "כי כל העדה כלם קדושים", אלא צריכים להבין את רשעוּתם, שהיתה רק כמדה זו של מחלוקת, בכל התורה כולה היו יראים ושלמים, כמו שאמרו (בנדרים ס"ד): אר"י משום רשב"י כל מקום שנאמר נצבים ונצבים אינן אלא דתן ואבירם, נצבים: שני אנשים עברים נצבים, ואשר הצו בעדת קרה, ובין שתי המקראות אלו הרי עברו כשבעים שנה, והוא מתחלתן ועד סופן, שאע"פ שעשו תשובה על פשעם שהלשינו על משה לפני פרעה, וחכו לצאת עם ישראל ממצרים ולעמוד תחת הר סיני, להתנבא כמו כל ישראל השלמים והקדושים, אבל בעומק נפשם לא נתרפאו ממדה רעה זו, ותהי עונם על עצמותם מתחלתן עד סופן, להרהר אחר משה רבינו תמיד, ובפעם הזאת כשנכשלו כמחשבה רעה יחד עם קרה, נפגעו באופן קשה לקצץ בנטיעות, לחשוב על ארץ מצרים ערות הארץ מקום הטומאה שהיא ארץ זבת חלב ודבש, וטובה יותר מארצנו הקדושה ארץ הנבואה והשלמות, עד שכל מה שדברו דברי עזות וכפירה נגד משה היה הכל מתוך קלקול הדעת שלהם, שנפגעו ונענשו להוציא לפועל אותה הנקודה העמוקה הפנימית שהיתה טמונה בעומק נפשם, לחלוק על גדולים וטובים מהם, כדי שיבא עליהם העונש כמשפט כדברי הרמב"ם הג"ל.

ואלו הם דברי הרמב"ם (בפירוש המשנה סוף ברכות), וז"ל: "עת לעשות לה' הפרו תורתך", יאמר: כי כשיבא העת להפרע מהם להנקים יודמנו סבות לבני אדם להפר התורה כדי שיבא עליהם העונש כמשפט, וזה הענין ארוך ורחוק עמוק עמוק מי ימצאנו, עכ"ל.